

URL: <https://www.european-agency.org/sites/default/files/TE4I-Policy-Review.pdf>.

21. Professional Standards for Teachers. URL: <http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20110202160117/http://www.tda.gov.uk/teacher/developing-career/professional-standards-guidance.aspx>.

22. PARIS COMMUNIQUÉ. Paris, May 25th 2018. URL: <http://www.ehea2018.paris/Data/EIFinder/s2/Communique/EHEA-Paris2018Communiquefinal.pdf>.

23. Matusz M. Kompetencje informacyjne nauczycieli I ucznów // Edukacja – Technika – Informatyka. Kwartalnik Naukowy. Rzeszow, 2008. Tom X. Teoretyczne i praktyczne problem edukacji informatycznej. S. 189–200.

УДК 811.111:61:378

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ В НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ У МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Шумило М.Ю., старший викладач
кафедри латинської та іноземних мов

Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького

У статті порушено проблему аналізу завдань, які стоять перед системою вищої освіти, зокрема в медичних вишах, у процесі викладання англійської мови за професійним спрямуванням. Розглянуто роль іншомовної компетенції для самореалізації та розвитку особистості, взаєморозуміння, пізнання та комунікації. Обговорено сучасні підходи до навчання іноземної мови, методи та ресурси для досягнення орієнтованих комунікативних компетенцій.

Ключові слова: англійська мова за професійним спрямуванням, іншомовна компетенція, інновації, педагогічні підходи, студенти-медики.

В статье затронута проблема анализа задач, которые стоят перед системой высшего образования, в частности преподавание английского языка профессионального направления в медицинских вузах. Рассмотрена роль иноязычной компетенции для самореализации и развития личности, взаимопонимания, познания и коммуникации. Обсуждены современные подходы к обучению иностранному языку, методы и ресурсы для достижения ориентированных коммуникативных компетенций.

Ключевые слова: английский язык профессионального направления, иноязычная компетенция, инновации, педагогические подходы, студенты-медики.

Shumylo M.Yu. MODERN TENDENCIES IN TEACHING ENGLISH LANGUAGE FOR SPECIFIC PURPOSES AT HIGHER MEDICAL EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS

The article deals with the problems of analyzing the tasks, which pose challenges for higher education system, particularly at higher medical educational establishments, in teaching the English language for specific purposes. The role of foreign language competence for personal fulfillment, mutual understanding, cognition and communication has been investigated. Contemporary approaches to teaching foreign language, methods and resources for achievement of targeted communicative competences have been discussed.

Key words: English language for specific purposes, foreign language competence, innovations, pedagogical approaches, medical students.

Постановка проблеми. Глобалізація є характерною особливістю 21 століття, що охоплює всі сфери життя людини та передбачає міжкультурні зв'язки різних країн. Цей невід'ємний феномен сьогодення вимагає знання англійської мови як важливого компоненту сучасного розвитку, що свідчить про освіченість та загальну культуру особистості. Процеси глобалізації, беззаперечно, призводять до потреби в співіснуванні та кооперації країн світу.

У теперішніх умовах завданням іншомовної освіти є підготувати до міжкультурної комунікації. Отже, однією з важливих ці-

лей методики є навчання англійської мови як засобу міжособистісного спілкування, пізнання та розвитку індивідуума. Проте опанування іноземної мови не обмежується лише розвитком практичних навичок та вмінь чи засвоєнням певної інформації. Особистість повинна досягати вищого рівня розуміння та інтерпретації культурного надбання інших народів, сучасних реалій тощо.

У системі вищої освіти, включаючи медичну освіту, роль іншомовної компетенції має вирішальне значення, оскільки мова є засобом навчання і виховання, самореалі-

зацією та розвитком особистості, засобом взаєморозуміння, пізнання та комунікації, що дає можливість студентам-медикам спілкуватися в діалозі культур та вдосконалювати власну комунікативну компетенцію.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми викладання іноземних мов досліджували науковці: Т. Брик, Д. Бубнова, Д. Демченко, Ю. Кміть, Л. Конопляник, Н. Микитенко, Ю. Ніколаєнко, О. Тарнопольський тощо. Такі дослідники як Т. Дадлі-Івенс, М. Сейнт Джон, Т. Хатчінсон, А. Уотерс та інші. Вони вивчали питання формування змісту навчання іноземних мов для спеціальних цілей. Проте досліджень щодо тенденцій викладання англійської мови за професійним спрямуванням у медичних вишах недостатньо. Зважаючи на постійний розвиток науки та зростання вимог до майбутніх фахівців, котрі могли б бути конкурентоспроможними в сучасному суспільстві, підходи до навчання студентів та засоби постійно вдосконалюються. Приклади інновацій у викладанні іншомовної компетенції включають нові педагогічні підходи, такі як зміни навчального матеріалу, задачно-орієнтований етап навчання, залучення новітніх технологій, альтернативні методи оцінювання, розширення мовної освіти в різних контекстах тощо.

Науковець Девід Карлесс вважає, що основні бар'єри, які перешкоджають удосконаленню інновацій, можна поділити на категорії [7]:

1) *бар'єри, що пов'язані з викладачем:* нерозуміння викладачем інновацій, змін, які не конгруентні з існуючими цінностями та переконаннями педагога; негативне ставлення, часто спричинене переживаннями щодо додаткового навантаження; викладачі часто емоційно пов'язані з існуючими практиками, отже, зміни можуть сприйматися як загрозливі для особистості;

2) *бар'єри, що пов'язані із системою:* брак комунікації та взаємної довіри між авторами змін; акцент, в основному, на складності інновацій, а не на способи впровадження; недостатність відповідних ресурсів для підтримки інновацій; недостатній професійний розвиток і підтримка педагогів; неспроможність заповнити прогалини між деклараціями новаторства та реальністю; скептицизм, породжений попередніми невдалими спробами імплементації інновацій тощо;

3) *бар'єри, пов'язані з освітнім закладом:* недостатність підтримки змін; консервативні погляди в навчальному закладі; неналежна підтримка та розуміння керівного персоналу; труднощі для студентів адапту-

ватися до навчальних змін, якщо обґрунтування не були чітко сформульовані.

Зазначені чинники впливають на процес викладання та навчання. Тому погоджуємося з твердженням дослідника Роджерса, що інновація не обов'язково повинна бути новою, а сприйматися як нова [10]. Це означає, що прийняття певної інновації є радше суб'єктивним процесом, який передбачає вибір конкретного методу, засобу чи процесу для впровадження цієї інновації.

Слід зазначити, що серед новітніх трендів у навчанні іноземній мові є переорієнтація уваги з викладача на студента. Науковець Хармер вважає, що викладач відіграє роль організатора, інспектора, експерта, промоутера, учасника, наставника та спостерігача [9]. Залежно від ситуації та обставин у мовному класі викладач може приймати будь-яку із цих ролей по чергово чи поєднувати їх одночасно. Отож, студентам належить більш активна роль у навчальному процесі, тоді як педагог лише полегшує навчання через діалогічну комунікацію, тобто його завданням є спрямовувати навчальний процес у відповідному напрямку.

Найбільш поширеними є проблеми, пов'язані з викладанням англійської за професійним спрямуванням, які повинні вирішуватися педагогом перед тим, як зайти в аудиторію та вчити. На думку дослідника, ці завдання включають ідентифікацію навчальних потреб студентів, котрих буде навчати викладач, тобто здійснення *аналізу потреб*. Тоді, коли потреби студентів визначені, викладач починає процес дослідження та документації в конкретній сфері (наприклад, у медичній галузі), щоб мати змогу вибрати відповідний матеріал, який згодом буде оцінено та розвинуто в ефективні навчальні технології [8].

Науковець М. Кокор наголошує, що зміст вітчизняних програм підготовки майбутніх викладачів іноземних мов повинен бути скоригований з акцентом на широке застосування рефлексії в письмових та усних видах навчальної (аудиторної та самостійної) роботи студента [3], яка вважається надзвичайно актуальною для студентів-медиків. Рефлексія є невід'ємною частиною діяльності викладача англійської мови за професійним спрямуванням, що дає змогу здійснити всебічний аналіз навчальних потреб студента, специфіки та мови професійного середовища, сприяє покращенню міждисциплінарної кооперації. У процесі підготовки майбутніх фахівців сфери охорони здоров'я вона є не лише засобом, що стимулює критичне мислення, але й також інструментом професійного зростання, оскільки дозволяє спостерігати, аналізу-

вати, оцінювати, робити висновки, пізнавати себе і оточення (колеги-викладачів, студентів) та конструювати майбутні педагогічні дії.

Постановка завдання. Метою дослідження є проаналізувати завдання, що стоять перед системою вищої освіти, зокрема в медичних вишах, для підготовки всебічно розвинених майбутніх лікарів, котрі зможуть повноцінно та вільно спілкуватися з іноземними колегами, продовжити навчання за кордоном, брати участь в англійськомовних фахових конференціях чи пройти стажування в іноземній клініці для підвищення професійного рівня.

Виклад основного матеріалу дослідження. Рекомендації Ради Європи (РРЕ) забезпечують спільну основу для розробки навчальних планів з мовної підготовки, типових програм, іспитів, підручників тощо в Європі, де в доступній формі описано, чого мають навчитися студенти, щоб користуватися мовою для спілкування, та які знання і вміння їм потрібно розвивати, щоб діяти ефективно. Цей опис включає також культурний контекст, в якому існує мова. Рекомендації визначають і рівні володіння мовленням, які дозволяють визначити успіхи на кожному етапі навчання або упродовж усього життя тих, хто навчається [1].

Програма англійської мови за професійним спрямуванням укладена авторами Г. Бакаєвою, О. Борисенко та ін., базується на Загальноєвропейських рекомендаціях із мовної освіти щодо рівнів володіння мовою та реалізується шляхом досягнення таких цілей:

1) *практична*: формувати в студентів загальні та професійно орієнтовані комунікативні мовленнєві компетенції (лінгвістичну, соціолінгвістичну і прагматичну) для забезпечення їхнього ефективного спілкування в академічному та професійному середовищі;

2) *освітня*: формувати в студентів загальні компетенції (декларативні знання, вміння й навички, компетенцію існування та вміння вчитися); сприяти розвитку здібностей до самооцінки та здатності до самостійного навчання, що дозволить студентам продовжувати навчання в академічному і професійному середовищі як під час навчання у ВНЗ, так і після отримання диплома про вищу освіту;

3) *пізнавальна*: залучати студентів до таких академічних видів діяльності, які активізують і далі розвивають увесь спектр їхніх пізнавальних здібностей;

4) *розвиваюча*: допомагати студентам у формуванні загальних компетенцій із метою розвитку їх особистої мотивації (цін-

ностей, ідеалів); зміцнювати впевненість студентів як користувачів мови, а також їх позитивне ставлення до вивчення мови;

5) *соціальна*: сприяти становленню критичного самоусвідомлення та вмінь спілкуватися і робити вагомий внесок у міжнародне середовище, що постійно змінюється;

6) *соціокультурна*: досягати широкого розуміння важливих і різнопланових міжнародних соціокультурних проблем, для того щоб діяти належним чином у культурному розмаїтті професійних та академічних ситуацій [4, ст. 6].

Проте серед чинників, які перешкоджають досягненню цілей у вищих медичних закладах освіти, є зменшення кількості аудиторних годин, передбачених на вивчення англійської мови за професійним спрямуванням, та збільшення годин, що виділяються на самостійну роботу, а також різний рівень студентів володіння мовою в групі. Відповідно, студенти не завжди мотивовані до навчання, а викладачі не можуть приділити достатньо уваги кожному студенту. Дотримуючись загальних понять щодо вивчення мови, викладач повинен розробляти власні «комплекти» ресурсних матеріалів. Основними джерелами такого комплекту є автентичні матеріали в галузі конкретної спеціалізації студентів. Недостатність існуючих навчальних матеріалів та автентичних ресурсів, які б задовольняли потреби студентів, котрі вивчають іноземну мову за професійним спрямуванням, можна виправити шляхом поєднання таких стратегій: підбір, адаптація та використання матеріалів із наявних підручників (іноземних чи національних); адаптація автентичних матеріалів (аудіо- та відеозаписів, публікацій масмедіа, використання Інтернет ресурсів тощо); створення та укладання нових навчальних матеріалів, які б відповідали сучасним потребам студентів.

Відомо, що англійська мова за професійним спрямуванням у вищих медичних закладах освіти передбачає не лише розвиток загальних комунікативних навичок, але й вивчення вузькоспеціалізованої лексики. Тому курс англійської мови повинен базуватися на вивченні та закріпленні граматичного і лексичного матеріалу в рамках навчальної програми, яка імітує реальні життєві ситуації. До навчання англійської мови медиків варто включати всілякі сценарії спілкування між пацієнтом і лікарем, відпрацювання діалогів на практиці. Під час вивчення англійської мови студентам-медикам необхідно практикувати мовні навички, що передбачають спілкування з пацієнтом, укладання історії хвороби, огляд пацієнта, призначення та опис курсу

лікування, повідомлення пацієнту поганих та добрих новин, враховуючи менталітет та способи мислення як англомовних, так і україномовних пацієнтів.

Характерною ознакою навчання англійської мови студентів-медиків є те, що іноземна мова за професійним спрямуванням як навчальна дисципліна «ґрунтується на вивченні студентами біології, фізики, хімії, анатомії, фізіології, латинської мови та інших фахових предметів й інтегрується із цими дисциплінами; закладає основи знань із медичної термінології з перспективою їх подальшого використання в професійній діяльності» [2, ст. 3]. Одним із досліджень навчання мови через зміст інших навчальних дисциплін була монографія D. Brinton, M. Snow, M. Wesche [6], де автори детермінують таке навчання, пояснюючи цей термін як поєднання змісту фахових дисциплін із цілями навчання іноземної мови для спеціальних цілей. Це поєднання забезпечує одночасне засвоєння знань із базової (немовної) дисципліни, а також мовленнєвих вмінь і навичок під час вивчення мови та використання її в спілкуванні. Типова програма навчання англійської мови за фаховим спрямуванням у медичному виші тісно пов'язана з програмами навчання немовних (базових, клінічних) дисциплін таким чином, що специфіка опанування мовного змісту відповідає потребам відповідного засвоєння контенту клінічної дисципліни. Студенти зосереджують увагу на запам'ятовуванні екстралінгвістичної інформації клінічної дисципліни шляхом вивчення іноземної мови. У цьому процесі, розвиток мовленнєвих вмінь та навичок здійснюється паралельно. Отже, процес навчання в медичному закладі освіти, що базується на змісті базових предметів, усуває розрив між вивченням іноземної мови та фахових (клінічних) дисциплін задля спілкування в конкретній сфері.

Оскільки сучасні програми навчання англійської мови студентів-медиків приділяють значну увагу самостійній роботі студентів, то викладачу необхідно допомогти їм правильно організувати виконання індивідуальних завдань із метою закріплення вивченого матеріалу під час занять та вдосконалення навичок оволодіння професійною термінологією. У процесі вивчення професійної англійської мови самостійна робота сприяє розширенню і поглибленню знань; розвитку пізнавальних здібностей студента-медика; формуванню інтересу до пізнавальної діяльності; оволодінню прийомами процесу пізнання; розвиває вміння студента чітко організовувати виконання певних завдань, коригувати свою

діяльність, оцінювати та передбачати бажаний результат і самостійно приймати рішення. Тому під час вивчення професійної англійської мови самостійна робота є важливим засобом підвищення ефективності підготовки висококваліфікованих спеціалістів, а викладач лише спрямовує студента у відповідному напрямку, підбирає рекомендований матеріал та виконує роль наставника.

Також важливим кроком є вдосконалення професійної діяльності викладача. Дослідник М. Кокор вважає, що «оскільки вітчизняні ВНЗ не здійснюють підготовку викладачів англійської мови за професійним спрямуванням, серед необхідних заходів щодо вирішення проблем у професійній діяльності таких фахівців є забезпечення умов їхнього професійного зростання і професійної мобільності» [3, ст. 194]. Науковець вважає, що слід заохочувати викладачів брати участь у міжнародних обмінах (Erasmus, Fulbright, IREX,), конференціях, онлайн-курсах підвищення кваліфікації, членстві в професійних організаціях (TESOL, AILA, IATEFL, NABE, LSA, NAFSA та ін.). Також педагоги повинні мати доступ до електронних наукових баз, наприклад, Elsevier, Science Direct, підписуватися на друковані видання (ESP Journal, English Teaching Forum, Language Teaching, TESOL Journal, TESOL Quarterly) [3]. Проте недоліком є той факт, що більшість цих засобів та ресурсів вимагають матеріальних затрат і тому часто є недоступними для вітчизняних фахівців.

Розвиток інформаційних та комунікативних технологій відображає виміри глобалізації та є невід'ємною частиною викладання англійської мови за професійним спрямуванням. Насправді, доступ до Інтернету та новітніх технологій дав змогу вдосконалити програму навчання іноземних мов завдяки більш доступним матеріалам та ресурсам, а також інноваційним навчальним методам, що дають більше автономії студентам. Отже, Інтернет можна вважати одним з альтернативних засобів масової інформації для викладання англійської мови. Студенти також можуть використовувати Інтернет для індивідуального навчання, щоб практикувати навички для покращення мовної компетентності та мати доступ до аудіо- й відеоресурсів, матеріалів для читання тощо. Студенти повинні самостійно вирішувати, які матеріали чи ресурси обирати для вдосконалення іншомовної компетентності та вибирати власний темп навчання. Проте деякі теоретики застерігають, що використання лише технологій не надасть автономії, а тому студенти по-

требують відповідної підтримки, скерування чи настанов [5].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Володіння англійською мовою за професійним спілкуванням на визначеному рівні, а особливо в певній професійній сфері, є невід'ємною складовою частиною сучасного фахівця, оскільки глобалізація дає можливості для мобільності студентів, стажування за кордоном, обміну досвідом з колегами, ознайомлення з іншомовною літературою тощо. Розвиток технологій дещо полегшує процес вивчення іноземних мов, проте зважаючи на постійні зміни в освітніх програмах, викладачі та студенти повинні докласти зусиль, щоб максимально користуватися Інтернет-ресурсами та іншими засобами навчання, пристосовувати їх до своїх програм та цілей.

Перспективою досліджень може бути пошук шляхів зацікавлення та заохочення студентів до вивчення мови, полегшення їх самостійного навчання, що передбачено освітніми програмами, та контроль виконаних завдань і досягнення поставлених цілей. Викладачі повинні бути в курсі найновішої інформації та розвитку, бути відкритими до змін та шукати шляхи вдосконалення професійного рівня.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. укр. видання С.Ю. Ніколаєва. К.: Ленвіт, 2003. 273 с.

2. Ісаєва О.С., Шумило М.Ю., Кучумова Н.В. «Англійська мова» – за професійним спрямуванням. Типова програма нормативної навчальної дисципліни для студентів вищих медичних навчальних закладів III-IV рівнів акредитації. Напрям 1201 «Медицина» Спеціальності: 7.12010001 «Лікувальна справа» 7.12010002 «Педіатрія» 7.12010003 «Медико-профілактична справа». Київ, 2013. 64 с.

3. Кокор М.М. Сучасні виклики у діяльності викладачів англійської мови за професійним спрямуванням у вищій школі. Наукові записки. Серія: педагогіка. 2015. № 1, С. 189–195.

4. Програма з англійської мови для професійного спілкування / Колектив авторів: Г.С. Бакаєва, О.А. Борисенко, І.І. Зуєнок, В.О. Іванішева, Л.Й. Клименко, Т.І. Козимирська, С.І. Кострицька, Т.І. Скрипник, Н.Ю. Тодорова, А.О. Ходцева. Київ: Ленвіт, 2005. 119 с.

5. Arnó-Macià E. The Role of Technology in Teaching Languages for Specific Purposes Courses. The Modern Language Journal 96/Focus Issue. 2012. P. 89–104.

6. Brinton D.M. Content-based second language instruction / D.M. Brinton, M.A. Snow, M.B. Wesche. New York: Newbury House Publishers, 1989. 241 p.

7. Carless D. Innovation in Language Teaching and Learning. In Carol A. Chapelle (Ed.). The Encyclopaedia of Applied Linguistics. Blackwell Publishing Ltd., 2013. P. 1–4.

8. Cristina Georgeta Pielmus. Innovation in teaching English for law enforcement: a technology-integrated approach. Society. Integration. Education. Proceedings of the International Scientific Conference. Volume III, May 25th-26th, 2018. P. 566–579.

9. Harmer J. Essential teacher knowledge. Core concepts in English language teaching. Pearson Education Limited, 2012. 288 p.

10. Rogers E. M. Diffusion of Innovation (5th ed.). New York: Free Press, 2003. 512 p.